

ISSN: 1303-1279

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER DERGİSİ

JOURNAL OF ECONOMICS
AND
ADMINISTRATIVE SCIENCES

Cilt 12, Sayı 1 / NİSAN 2011

Volume 12, Number 1 / APRIL 2011

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER DERGİSİ

JOURNAL OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Cilt/Vol. : 12

Sayı/No : 1

Yıl/Year : 2011

ISSN 1303-1279

Sahibi (Publisher)

C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Adına
Dekan Prof. Dr. Ahmet UZUN

Editör (Editor)

Prof. Dr. Muammer ŞİMŞEK

Editör Yardımcısı (Associate Editor)

Yrd. Doç. Dr. Mustafa KISAKÜREK
Yrd. Doç. Dr. Olgun KİTAPCI
Yrd. Doç. Dr. Sabri ÇİFTÇİ

Sekreteryaya (Secretariat)

Arş. Gör. Fatih ERTUGAY
Arş. Gör. Merve TUNCAY
Arş. Gör. Mustafa ŞEN
Arş. Gör. Serkan TAŞTAN
Arş. Gör. Seval ELDEN
Arş. Gör. Yunus Emre BİROL

Yayın Kurulu (Editorial Board)

Prof. Dr. Muammer ŞİMŞEK
Prof. Dr. Halis ÇETİN
Doç. Dr. Adnan MAHİROĞULLARI
Doç. Dr. Güven DELİCE
Doç. Dr. Mustafa GÜLMEZ
Doç. Dr. Nagehan Talat ARSLAN
Doç. Dr. Nazım ÖZTÜRK
Doç. Dr. Ziya Gökalg GÖKTOLGA

İrtibat (Contact)

C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı
58140 Kampüs SİVAS
Tel: 0346 2191010-1710 Fax: 0346 2191202
E-mail: iibfdergi@cumhuriyet.edu.tr
Web sayfası: <http://iibfdergi.cumhuriyet.edu.tr>

İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi yılda iki kez (Nisan-Ekim) yayınlanır. Gönderilen makaleler en az iki hakem tarafından değerlendirilir. Dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazara aittir.

Bu dergi EBSCO ve TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanına dahildir.

EVDE YAŞLI BAKIMI HİZMETLERİNDE GÖNÜLLÜ OLMANIN GENÇLERİN YAŞAMLARINA KATKISI¹

Şengül HABLEMİTOĞLU*, Emine ÖZMETE**, Ayşe Sezen BAYOĞLU***
ve Filiz YILDIRIM****

Özet

Bu araştırma Ankara Büyükşehir Belediyesi “Yaşlılara Hizmet Merkezi”ne kayıtlı evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik alternatif bir bakım hizmeti modeli geliştirmek için gönüllü desteği oluşturmak; gençlerin yalnız yaşayan yaşlılara bakım hizmeti vermeye gönüllü olma durumlarına ilişkin tutumlarını ve bu hizmetlerde gönüllü olmanın yaşamlarına katkısına ilişkin değerlendirmelerini ortaya koyabilmek amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini, yaşlılara bakım hizmeti vermeye gönüllü olan 117 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda evde yaşlı bakımı hizmetlerine katılmada gönüllü olmanın annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu ve ailedeki birey sayısı ile ilişkili olduğu; gençlerin yaşlı bakımı hizmeti vermeye gönüllü oldukları ve bu hizmetlerde gönüllü olmanın birey olarak kendilerine, ekip çalışmasına, meslek alanına, profesyonelliğe ve topluma katkı sağladığını düşündükleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Yaşlı Bakımı, Toplumsal Destek.

Contribution on Young People’s Life of Being Voluntary in Elderly Home Care Services

Abstract

This study is planned and carried out in order to create a volunteer support to improve an alternative care service model for elderly people who are living alone at their home and registered in “Care Center for Elderly People” founded by Ankara Metropolis Municipality and to reveal young peoples’attitudes related to their volunteer status to serving elderly care for them and evaluations regarding contribution of these voluntary services on their life. Sampling of study constitutes 117 university students who want to serve for elderly care voluntarily. The results of the study indicate that to be volunteer to participate in elderly care services at home is related to mother’s educational status, father’s educational status and family size. It is found that young people have volunteered to provide elder care services. And, they thought that participating in those services as volunteer contributes on themselves as individuals, team work, vocational field, professionalism, and society.

Key Words: Volunteering, elderly care, societal support.

¹ Bu çalışma, TÜBİTAK / SOBAG tarafından desteklenen“Ankara Büyükşehir Belediyesi “Yaşlılara Hizmet Merkezi”nde Yalnız Yaşayan Yaşlılar İçin Toplumsal Temelli Bir Bakım Hizmeti Önerisi: *Sürdürülebilir Günlük Yaşam Destek Gönüllüleri Ağı*” başlıklı projenin bir bölümüdür.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

** Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

*** Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

**** Uzman, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, Ankara.

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tıp alanında ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak ortalama yaşam beklentisi artmış; yaşlanma ve yaşlılık dönemi sorunları toplumların öncelikli konuları haline gelmiştir. Bu bağlamda Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yaşlılık dönemi sorunlarına odaklanarak “sağlıklı yaşlanma” ve bunun da ötesinde daha katılımcı olma mesajı içeren “aktif yaşlanma” kavramlarına dikkat çekmiştir. Aktif yaşlanma Birleşmiş Milletler'in bağımsızlık, katılım, saygınlık, koruma ve kendini gerçekleştirme prensipleri ile yaşlı bireylerin insan haklarının korunmasına dayanmaktadır. Böylece yaşlılığa “ihtiyaçlar temelli yaklaşım (yaşlıların pasif kitle olduğunu varsayan)”dan, bireylerin yaşamlarının tüm dönemlerinde fırsat ve tedavi eşitliğini öne çıkaran “haklar temelli yaklaşım”a doğru bir bakış söz konusu olmuştur (WHO, 2002:5).

Geçmişte, yardıma gereksinim duyan muhtaç durumdaki yaşlı bireylerin korunması ve bakımı öncelikli hedef iken; bugün yaşlıların yaşam kalitesinin geliştirilmesi, sağlıklı ve başarılı bir biçimde yaşlanarak sosyal yaşama daha aktif bir biçimde katılmaları amaçlanmaktadır. Bu nedenle sosyal refah düzeyi yüksek olan ülkelerde, ihtiyaç duyan nüfus gruplarına yönelik bakım modelleri hızla gelişmekte, hizmet sürecinde öncelikli olarak bireylerin tercihleri göz önünde bulundurulmaktadır. Çocuk, genç, yaşlı gibi bakım ve sosyal desteğe gereksinim duyan grupları, yatılı bakım veren hizmet kurumlarının izole edici ve psiko-sosyal yönden örseleyici olumsuz etkilerinden uzak tutmak için bireyler alıştıkları ve sosyal ilişkilerini sürdürdükleri yaşam alanlarında evde bakım hizmetleri ile desteklenmektedir. Özellikle yaşlıların yaşamlarını kendi evlerinde ve aile çevresinde sürdürmelerini sağlamak amacı ile kurumsal bakım hizmetleri yerine, toplumsal temelli bakım modellerine geçilmektedir (Danış, 2008:95).

Toplumsal temelli bakım hizmetlerinden biri olan evde yaşlı bakımı bireylerin rahatlığını, işlevselliğini ve sağlığını iyileştirmek amacı ile verdikleri hizmetleri içermektedir. Bu süreçte evde bakım hizmetlerinin düzenlenmesi, sürdürülmesi ve kalitesinin iyileştirilmesi öncelikli konulardır. Evde bakım hizmetleri; önleyici, destekleyici, tedavi edici, iyileştirici, uzun süreli bakım ve palyatif bakım (geçici) olarak sınıflandırılmaktadır. Bu noktada evde bakımın planlanması ve sürdürülmesi insan gücü, zaman, enerji gibi insansal kaynaklar ile ekonomik kaynaklara duyulan gereksinimi artırmaktadır. Bu nedenle evde bakım gerekliliklerinin ve mücadelelerinin üstesinden gelmek için toplumdaki her bireyin çabasına ve katılımcı bir bakım anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumsal temelli bakım anlayışı olarak evde bakım hizmetlerinin gelişmesi, ancak işbirliğine yönelik çabalarla başarılabilir. Yaşam döngüsünden yola çıkılırsa bir toplumdaki bakım anlayışı, erken yaşlarda geleceğin yaşlı adaylarına anlatılmalı ve öğretilmelidir (Republic of South Africa, 2001: 1).

Nüfusun yaşlanması, hem toplum hem de aile içindeki kuşaklararası dayanışma açısından ele alınması gereken bir konudur. Çoğu zaman aile ve toplumların dayanışması tartışılırken “Aileler genç ve yaşlı kuşakların ihtiyaçları arasındaki dengeyi sağlayabilecek mi? Toplumlar kuşaklararası iletişimi

sürdürebilecekler mi / koruyabilecekler mi? Gençler yaşlı bireyler için var olan desteği sürdürebilecek mi?” gibi sorulara yanıt aranmaktadır (Daatland, 1997:8). Ancak yaşlılıkla ilgili kalıp yargılar; yaşlı bireyleri hasta, başkalarına bağımlı ve toplum için masraflı bir grup olarak göstermektedir. Diğer yandan güvensiz, deneyimsiz ve bencil olarak görülen ya da kabul edilen genç bireylere bu kalıp yargılar öğretilmektedir (Sedmak ve Parent, 2008:9).

Avrupa Komisyonu (European Commission, 2009:6) ailelerin kuşaklararası dayanışmanın en güzel örneğini oluşturduğunu; ancak yalnızca ailelerin kuşaklararası dayanışmayı sağlamada tek başlarına yeterli olamayacaklarını ifade etmektedir. Bu nedenle aileler; ihtiyaçlara, kaynaklara, zamana ve hizmetlere dayalı bütünlükçü ve sürdürülebilir aile politikaları ile toplum dayanışmasına katkı sağlayabilirler. Özellikle yalnız yaşayan ya da başkalarına bağımlı olarak yaşamlarını sürdüren aileler için hizmetler kuşaklararası dayanışmaya olanak sağlayacak şekilde geliştirilmelidir. Toplumsal temelli uzun süreli bakım hizmetleri (yeme, barınma, günlük bakım vb.) her ülkede yürütülebilmelidir (European Commission, 2009:7). Çünkü 21. yy’da gelişmiş toplumlarda en önemli başarı, yaşam beklentisinin uzamasıdır. Buna karşın kuşaklararası dayanışmaya ilişkin baskılar, yaşlı nüfusun uzun süreli bakım ihtiyaçları konusundaki endişeleri de artırmaktadır. Kuşaklararası ilişkiler hızla değişmektedir. Bu nedenle bugünün yarına bir fırsat olarak dönüştürülmesi gerekmektedir (Sedmak ve Parent, 2008:12).

Bu bağlamda yaşlılara yönelik toplumsal destek sistemlerine gençlerin gönüllü olarak katılmaları önemlidir. Gönüllülük bir yaşam biçimidir. Araştırmalar gönüllüğün, yaşam biçiminin gereği olarak bireyin kendisini vicdanen sorumlu hissetmesine dayandığını göstermektedir. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TUSEV) tarafından (2005: 1) 18 ve daha büyük yaş grubundaki bireyler arasında yürütülen “Türkiye’de ve özel sektörde gönüllülük” konulu araştırmada gönüllülük denildiğinde bireylerin ilk olarak akıllarına “yardımlaşma”nın geldiği belirlenmiştir. Diğer yandan gönüllülük; “istekli olarak çalışma”, “sosyal dayanışma”, “maddi yardım yapma” olarak tanımlanmıştır (TUSEV, 2005:1).

Bu araştırma evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik alternatif bir bakım hizmeti modeli olarak gönüllü desteği oluşturmak; evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmanın gençlerin yaşamlarına katkısını değerlendirmek amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür.

I. YÖNTEM

A. AMAÇ

Uygulamanın amacı, gençlerin evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olma tutumları ile bu hizmetlerde gönüllülüğün yaşamlarına katkısının (bireyin kendisine-ekip çalışmasına-meslek alanına ve topluma) cinsiyet, annenin-babanın öğrenim durumu, ailedeki birey sayısı ve daha önce gönüllü bakım hizmetine katılma durumuna göre farklılığın ortaya konulmasıdır.

B. ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu ve Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini özellikle bu yüksekokul ve bölüm öğrencilerinin oluşturmasının esas nedeni; öğrencilerin yaşlılık, yaşlanma, evde bakım gibi konularda derslerinin bulunmasıdır. Böylece gönüllü olarak yaşlılara hizmet verecek olan gençlerin bu konuda akademik bilgi sahibi olmaları mümkün olacaktır.

Gönüllü olarak araştırmaya katılacak gençler öncelikle 2008-2009 eğitim öğretim yılında Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü öğrencileri arasından seçilmiştir. Araştırmanın tanıtılmasına ve gönüllü desteğine ilişkin bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen toplam 25 öğrenci seçilmiştir. Beslenme Bilimleri Bölümü 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından gönüllü olan 15 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Ayrıca Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 1., 2., 3. sınıf öğrencileri arasından gönüllü olan toplam 77 öğrenci de araştırmaya katılmıştır. Böylece toplam 117 gönüllü genç araştırma kapsamına alınmıştır.

C. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formu 3 bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde; cinsiyet, yaş grubu, annenin ve babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı, ailedeki birey sayısı ve sosyo-ekonomik durum gibi gönüllü bireyleri tanıttıcı demografik bilgileri ortaya koymayı amaçlayan sorular bulunmaktadır.

İkinci bölümde, gönüllü gençlerin daha önce gönüllü bakım hizmeti verme durumlarına ilişkin bilgilerin elde edilmesine olanak sağlayan “Daha önce bu tür bir gönüllü bakım hizmetine katıldınız mı?”, “Gönüllü bakım hizmetini kimlere verdiniz?”, “Bu hizmeti hangi coğrafik alanda verdiniz?”, “Kaç yıllık bir bakım deneyiminiz oldu” gibi sorular yer almaktadır. Bu bölüm daha önce Aoun ve arkadaşları tarafından 2005 yılında 65 yaş ve daha ileri yaş grubunda yalnız yaşayan kanserli yaşlılara uygulanan “Palliative Care for Individuals Living Alone: Service Providers’ Questionnaire / Yalnız Yaşayan Bireyler İçin Geçici Bakım: Hizmet Sağlayıcılara Yönelik Soru Formu”nda kullanılan soruların Türkçe’ye çevrilerek araştırmaya uyarlanması ile oluşturulmuştur (Aoun et al., 2007).

Anket formunun üçüncü bölümünde ise gençlerin evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmalarının yaşamlarına hangi yönlerden katkı sağladığını değerlendirmek için Texas Long Term Care Institute / Teksas Uzun Süreli Bakım Enstitüsü’nün yaşlılar üzerinde gerçekleştirdiği “Yaşlı Anketi / Elder Questionnaire” ölçeği esas alınmıştır. “*Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme Ölçeği*” olarak adlandırılan bu ölçeğin gönüllü bireyler tarafından anlaşılabilmesi için sade bir dil

ile yazılmasına özen gösterilmiştir. Bu araştırmayı yürüten akademisyenler tarafından Türkçeye çevrilerek gençlere yönelik olarak uyarlanan bu ölçek, 2009-2010 yıllarında araştırma kapsamındaki genç bireylere uygulanmış ve geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılarak kullanılmıştır. 31 maddeden oluşan bu ölçek için verilen yanıtlar (1)Katılmıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılıyorum şeklinde üç düzeyli Likert tipi puanlama ile değerlendirilmiştir (Texas Long Term Care Institute, 2004).

Araştırma kapsamına alınan 117 gönüllü genç bireye anketler karşılıklı görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Anket formları ortalama 15 dakikada doldurulmuştur. Anketin hazırlanmasında kullanılan ve 31 maddeden oluşan “*Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme*” ölçeğine yapı geçerliği ve güvenilirlik testi yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini kontrol etmek için faktör analizi uygulanmıştır. Analizde faktör türetme tekniği olarak temel bileşenler analizi, döndürme tekniği olarak Varimax kullanılmıştır. Faktör analizinde yük değerlerinin 0.45 ve üstü olması önerilmekle birlikte uygulamada 0.30 yük değeri alt sınır olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada bir maddenin faktör yük değerinin 0.30 ve üstünde olması yeterli bulunmuştur (Büyüköztürk, 2006: 171). Bu değer üstünde olan cümleler seçilmiş, bu değer altındaki kalanlar ise ölçek kapsamı dışında bırakılmıştır ve daha sonra analizlere dahil edilmemiştir. *Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme Ölçeği*'nin alt ölçeklerinin iç tutarlılığının ölçülmesinde Cronbach Alpha hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliliği için yapılan faktör analizi sonucunda dört alt ölçek ortaya çıkmıştır. Bunlar “Bireyin kendisine katkı / Bkk”, “Ekip çalışmasına katkı / Eçk”, “Meslek alanına katkı ve profesyonellik / Makp” ile “Topluma katkı / Tk” olarak sıralanmaktadır (bkz. Tablo-1).

Tablo-1 Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik analizi sonucuna göre alt ölçekler

	Ortaya çıkan alt ölçekler	Açıklanan varyans	Cronbach Alpha
Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme Ölçeği	Bkk	59.43	0.94
	Eçk	52.13	0.81
	Tk	58.24	0.81
	Makp	33.58	0.60

Bireyin kendisine katkı / Bkk, Ekip çalışmasına katkı / Eçk, Topluma katkı / Tkk, Meslek alanına katkı ve profesyonellik / Makp

Kaynak: Büyüköztürk, 2006: 178-180

Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme Ölçeği'nin Bkk alt ölçeğinin açıklanan varyansı %59.43, alpha değeri 0.94; Eçk alt ölçeğinin açıklanan varyansı %52.13, alpha değeri 0.81; Tk alt ölçeğinin açıklanan varyansı %58.24, alpha değeri 0.81 ve Makp alt ölçeğinin açıklanan varyansı %33.58, alpha değeri 0.60

olarak hesaplanmıştır (bkz. Tablo-1). Sonuçlara göre ölçeğin bu araştırma için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu anlaşılmaktadır.

Ç. İŞLEM

Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 16 (Statistical Package for The Social Sciences) istatistik yazılım programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Cinsiyet ve daha önce gönüllü bakım hizmetine katılma durumu değişkenlerine göre gençlerin evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmanın yaşamlarına sağladığı katkıyı değerlendirmeleri (Bkk, Eçk, Tk, Makp) üzerinde ortaya çıkan farklılığı saptamak için t testi yapılmıştır. Aynı alt ölçekler üzerinde annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu ve ailedeki birey sayısı gibi değişkenlerin etkisi tek yönlü varyans analizi-ANOVA ile incelenmiştir.

II. BULGULAR

Bu bölümde araştırma bulguları iki esas bölüm halinde oluşturulmuştur. Birinci bölümde gönüllüleri tanıtıcı “Demografik Bilgiler” ve gençlerin “Daha Önce Gönüllü Bakım Hizmeti Verme Deneyimi”ne ilişkin bulgular açıklanmıştır.

İkinci bölümde ise “İstatistiksel Analiz Bilgileri” başlığı altında “Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkı” ile cinsiyet, daha önce gönüllü bakım hizmetine katılma durumu, annenin-babanın öğrenim durumu ve ailedeki birey sayısı değişkenlerine göre evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmanın gençlerin yaşamlarına sağladığı katkı yorumlanmıştır.

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. GÖNÜLLÜLERİ TANITICI DEMOGRAFİK BİLGİLER

Gönüllü gençlerin %65’i kız öğrencilerden, %31.6’sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu gençlerin %75.2’si 18-24 yaş grubundadır. Ayrıca %10.3’ünün 17 yaşında ve daha küçük, %6’sının ise 25 yaşında ve daha büyük olduğu belirlenmiştir. Gönüllü gençlerin %65.8’i Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, %21.4’ü Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, %12.8’i ise Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Beslenme Bilimleri Bölümü’nde eğitimine devam etmektedir. Bu öğrencilerin %44.4’ünün 2 ya da 2’den daha az, %35’inin 3-5 arasında, %13.7’sinin 5’ten fazla kardeşi olduğu saptanmıştır. Gönüllülerin annelerinin öğrenim düzeyi incelendiğinde %32.5’inin annesinin ilköğretim mezunu olduğu, %21.4’ünün annesinin okuryazar olmadığı, %18.8’inin annesinin ortaokul mezunu, %14.5’inin annesinin de lise mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Gençlerin %30.8’inin babası lise mezunu, %28.2’sinin babası ilkokul mezunu, %15.4’ünün babası ortaokul mezunu, %11.1’inin babası ise üniversite mezunudur (bkz.Tablo-2).

2. GÖNÜLLÜLERİN DAHA ÖNCE YAŞLI BAKIMI HİZMETİ VERME DENEYİMİ

Gönüllülerin büyük çoğunluğu (%97.4) daha önce yaşlı bakımı ya da diğer bireyler için gönüllü bakım hizmetine katılmadıklarını belirtmişlerdir. 3 gönüllü gencin (%2.6) daha önce yaşlılara 1-3 yıl arasında gönüllü olarak bu hizmeti verdikleri; bu gençlerden 2'sinin gönüllü yaşlı bakımı hizmetini kentsel alanda (%66.7), 1'inin (%33.7) ise üç büyük kentte böyle bir hizmete katıldıkları belirlenmiştir (bkz.Tablo-3).

Tablo-2 Gönüllü Bireyleri Tanıtıcı Demografik Bilgiler

Cinsiyet (N=113)	Sayı	%	Babanın öğrenim durumu (N=109)	Sayı	%
Kız	76	65.0	Okuryazar değil	5	4.3
Erkek	37	31.6	İlkokul	33	28.2
Yanıt yok	4	3.4	Ortaokul	18	15.4
Yaş (N=108)			Lise	36	30.8
≤17	12	10.3	Yüksekokul	4	3.4
18-24	88	75.2	Üniversite	13	11.1
25≤	7	6.0	Yanıt yok	8	6.8
Yanıt yok	10	8.5	Sosyo-ekonomik durum (N=110)		
Bölüm (N=117)			Çok iyi	3	2.6
Aile ve Tüketici Bilimleri	25	21.4	İyi	34	29.1
Beslenme Bilimleri	15	12.8	Orta	70	59.8
Sosyal Hizmet	77	65.8	Yanıt yok	7	5.9
Kardeş sayısı (N=109)			Aile Yapısı (N=109)		
≤2	52	44.4	Tek ebeveynli	7	6.0
3-5	41	35.0	Çekirdek aile	83	70.9
6≤	16	13.7	Geniş aile	19	16.2
Yanıt yok	8	6.8	Yanıt yok	8	6.9
Annenin öğrenim durumu (N=109)			Ailedeki birey sayısı (N=109)		
Okuryazar değil	25	21.4	≤4	48	41.0
İlkokul	38	32.5	5-7	49	41.9
Ortaokul	22	18.8	≥8	12	10.3
Lise	17	14.5	Yanıt yok	8	6.8
Yüksekokul	2	1.7			
Üniversite	5	4.3			
Yanıt yok	8	6.8			

Kaynak: Büyüköztürk, 2002: 21-27

Tablo-3 Gençlerin Gönüllü Bakım Hizmeti Verme Deneyimine İlişkin Bilgiler

Daha önce bu tür bir gönüllü bakım hizmetine katıldınız mı? (N=117)	Sayı	%
Evet	3	2.6
Hayır	114	97.4
Gönüllü bakımı hizmetini kimlere verdiniz? (N=3)		
Yaşlı	3	100.0
Çocuk	-	-
Hasta	-	-
Engelli	-	-
Bu hizmeti hangi coğrafik alanda verdiniz? (N=3)		
	Sayı	%
Üç büyük kent	1	33.7
Kent	2	66.7
Kır	-	-
Kaç yıllık bir bakım denevminiz oldu? (N=3)		
1-3	3	100.0
4-5	-	-
>5	-	-

Kaynak: Büyüköztürk, 2002: 22; Büyüköztürk, 2006: 29

B. İSTATİSTİKSEL ANALİZ BİLGİLERİ

1. EVDE YAŞLI BAKIMI HİZMETLERİNDE GÖNÜLLÜ OLMANIN GENÇLERİN YAŞAMLARINA SAĞLADIĞI KATKI

Yaşlı bakımı hizmeti **bireyin kendisine katkı** bağlamında incelendiğinde, gençlerin çoğunluğunun gönüllü yaşlı bakım hizmetinin manevi değeri olduğuna (%92.3) inandıkları bulunmuştur. Gönüllüler bu hizmetin yaşlı bireyler için çok önemli olduğunu belirtirlerken (%88.0), bu hizmetin kendi başına önemli bir konu olduğunu düşünenlerin oranı ise %83.8'dir. Öğrenciler çok önemli bir hizmet (%83.8) ve önemli bir vicdani sorumluluk olarak gördükleri gönüllü yaşlı bakımı hizmeti sayesinde kendilerinden yardım isteyen birine severek yardım edeceklerini (%83.8) belirtmişlerdir. Gönüllü yaşlı bakım hizmetini sivil toplum kuruluşlarının işbirliği yapması gereken önemli bir konu olarak değerlendiren gençlerin oranı %82.9'dur. Öğrencilerin %82.1'i bu hizmetin bir sisteminin olması gerektiğini, ayrıca %80.3'ü bu hizmet sayesinde hizmet ettikleri yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunacaklarını düşünmektedirler. Gönüllüler bu hizmetin birey olarak gelişmelerine katkıda bulunacağına inanırlarken (%79.5), %11.1'i bu konuda kararsızdır. Gönüllü yaşlı bakımı hizmeti sürecinde kendisini yetiştirme fırsatı bulduğunu düşünenlerin oranı %74.4 iken, bu konuya katılmayan ve kararsız olanların oranı aynıdır (%12.8). Gönüllüler bu hizmeti yürüten proje ekibinin kendisine işbirliği ve takım ruhu kazandıracağına (%72.6) inanmaktadırlar. Ayrıca bu hizmet, gençlerin pek çok arkadaşı tarafından olumlu olarak değerlendirilmektedir (%69.2). Bu bulgular gönüllülerin, yaşlı bakımı hizmeti vererek kendilerine katkı sağlayacaklarına inandıklarını ortaya koymaktadır.

Yaşlı bakımı hizmeti **ekip çalışmasına katkı** açısından incelendiğinde, gönüllülerin bu hizmetin devlet için önemli bir politika alanı olduğunu(%76.1); proje ekibinin bu hizmet nedeni ile kendilerini önemseyeceğini ve bu hizmet sürecinde mutlu olacaklarını düşündükleri anlaşılmaktadır (%59.0). Gönüllülerin %57.3'ü proje ekibi tarafından bu hizmetin önemsendiğini düşünürlerken, %31.6'sı bu konuda kararsızdır. Öğrencilerin %51.3'ü bu hizmeti yürüten proje ekibine soru sorma konusunda özgür olacaklarını düşünmekte, %38.5'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmektedirler. Proje ekibinin kendilerini dinleyeceklerini ve fikirlerinden yararlanacaklarını düşünenlerin oranı %49.6 iken, bu konuda kararsız olanların oranı %35.9'dur.

Yaşlı bakımı hizmeti **meslek alanına katkı ve profesyonellik** açısından değerlendirildiğinde, gönüllülerin bu hizmetin kendi meslek alanının amaç ve felsefesini anlamaya katkı sağlayacağını düşündükleri belirlenmiştir (%75.2). Gönüllü yaşlı bakımı hizmetinin çalışma koşullarını güvenli bulma konusunda araştırmaya katılan gençlerin %65.8'i kararsız iken, %18.8'i çalışma koşullarını güvenli bulmaktadırlar. Gençlerin %61.5'i bu hizmete gönüllü olarak katılmayı yeteneklerini kullanmak için bir fırsat olarak görmekte; %57.3'ü bu hizmetin sıkıcı bir iş olmadığını belirtmektedirler. Bu konuda kararsız olanların oranı %29.1'dir. Bu hizmet sürecinde proje ekibi ile çalışırken engellerle karşılaşma konusunda kararsız olanların oranı %54.7 iken, %24.8'i bu süreçte engellerle karşılaşacağını düşünmektedirler. Gönüllülerin yarısından fazlası(%53.0) yaşlı bakım hizmetinin yönetilmesinin zor bir iş olduğuna inanmaktadırlar. Gençlerin %34.2'si ise bu konuda kararsızdır. Bu hizmet sayesinde ileride bu alanda çalışabileceğini düşünen gençlerin oranı %43.6, bu konuda kararsız olanların oranı %41'dir. Elde edilen bulgulardan hareketle araştırma kapsamındaki gençlerin yaşlı bakımı hizmetine gönüllü katılma sayesinde genel olarak kendi meslek alanlarına (Aile ve Tüketici Bilimleri, Beslenme Bilimleri, Sosyal Hizmet) katkı sağlayarak profesyonel olabileceklerini düşündükleri anlaşılmaktadır. Diğer yandan özellikle yaşlılara evde bakım hizmeti verdikleri için çalışma koşullarını güvenli bulma ve proje ekibi ile çalışırken engellerle karşılaşma konusunda kararsızlık yaşamaktadırlar.

Yaşlı bakımı hizmeti **topluma katkı** bağlamında incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlı bakımı hizmetini, severek yapacakları bir sorumluluk olarak gördükleri anlaşılmaktadır (%72.6). Gönüllülerin %71.8'i bu hizmet sayesinde diğer arkadaşlarına örnek olacaklarını düşünürlerken,%21.4'ü bu konuda "kararsızım" yanıtını vermişlerdir. Yaşlı bakımı hizmetini kendisi için önemli bir uygulama alanı olarak gören gönüllülerin oranı %69.3'tür. Öğrenciler bu hizmetin herkese tavsiye edilmesi gerektiğini düşünmektedirler (%59.0). Bu hizmet sürecinde çeşitli aktivitelere katılmaya zaman ayırabileceğine inanan gönüllülerin oranı %43.6'dır. Bu konuda gönüllülerin %41'inin kararsız oldukları anlaşılmaktadır.

2. CİNSİYETE GÖRE EVDE YAŞLI BAKIMI HİZMETLERİNDE GÖNÜLLÜ OLMANIN GENÇLERİN YAŞAMLARINA SAĞLADIĞI KATKI

Bu başlık altında cinsiyetin, evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmanın gençlerin yaşamlarına sağladığı katkıyı değerlendirmeleri ile ilişkili olup olmadığı t testi analizi yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Analiz sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninin gençlerin evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmalarının bireyin kendisine, ekip çalışmasına, topluma, meslek alanına ve profesyonelliğe katkı açısından farklılık ortaya koymadığı belirlenmiştir. Ancak ortalama puanlara bakıldığında; kızlar, evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olduklarında birey olarak kendilerine ($\bar{x}=34.97$), ekip çalışmasına ($\bar{x}=15.33$), topluma ($\bar{x}=13.05$) ve meslek alanına ($\bar{x}=16.51$) daha çok katkı sağlayacaklarını düşünmektedirler (bkz.Tablo-4).

Tablo-4 Cinsiyete ve daha önce gönüllü bakım hizmetine katılma durumuna göre gençlerin yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmalarının yaşamlarına sağladığı katkıya ilişkin değerlendirmelerinin t testi sonuçları

DEĞİŞKENLER	Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçekleri							
	Bkk		Eçk		Tk		Makp	
<i>Cinsiyet (N: 113)</i>	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
Kız	34.97	4.35	15.33	2.61	13.05	2.31	16.51	2.47
Erkek	34.08	5.52	14.27	3.24	12.49	2.17	16.22	2.27
T	0.936		1.865		1.247		.615	
P	.35		.07		.21		.54	
<i>Daha önce bu tür bir gönüllü bakım hizmetine katıldınız mı? (N=3)</i>								
Evet	30.33	10.02	14.67	2.89	12.00	4.36	14.33	3.06
Hayır	34.41	5.11	14.86	2.97	12.70	2.42	16.32	2.55
T	1.332		.111		.486		.1324	
P	.19		.91		.63		.19	

Bireyin kendisine katkı / Bkk, Ekip çalışmasına katkı / Eçk, Topluma katkı / Tk, Meslek alanına katkı ve profesyonellik / Makp

Diğer yandan kız ve erkeklerin genel olarak gönüllü yaşlı bakımı hizmetlerine katılmanın en çok birey olarak kendilerine katkı sağlayacağını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bunu meslek alanına katkı ve ekip çalışmasına katkı ile topluma katkı izlemektedir. Kızlar ve erkekler bu gönüllü yaşlı bakımı hizmetlerinin topluma katkısının diğer alanlara göre daha az olacağını düşünmektedirler. Gönüllü yaşlı bakımına katılan gençlerin, bu süreçte yaşlı bakımına ilişkin doğrudan deneyim edinmeleri, yardıma ihtiyacı olan yaşlılara yardım ederek toplumsal bir sorumluluğu yerine getirdiklerini hissetmeleri nedeni

ile bu hizmetin birey olarak kendilerine doğrudan katkı sağlayacağını düşündükleri söylenebilir (Tablo-4).

3. DAHA ÖNCE GÖNÜLLÜ BAKIM HİZMETİNE KATILMA DURUMUNA GÖRE EVDE YAŞLI BAKIMI HİZMETLERİNDE GÖNÜLLÜ OLMANIN GENÇLERİN YAŞAMLARINA SAĞLADIĞI KATKI

Gençlerin daha önce gönüllü bakım hizmetine katılma durumları ile evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmanın yaşamlarına katkı sağlayıp sağlamadığını değerlendirmeleri arasındaki ilişki t testi yapılarak incelenmiştir. Buna göre gönüllü gençlerin daha önce yaşlı bakımı hizmetine katılma durumlarının; bireyin kendisi, ekip çalışması, toplum ve meslek alanı açısından yaşamlarına sağladığı katkı üzerinde etkili olmadığı ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı belirlenmiştir (bkz.Tablo-4).

4. ANNENİN VE BABANIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE EVDE YAŞLI BAKIMI HİZMETLERİNDE GÖNÜLLÜ OLMANIN GENÇLERİN YAŞAMLARINA SAĞLADIĞI KATKI

Annesi ortaokul mezunu olan gençlerin, gönüllü olarak yaşlı bakımı hizmetlerine katılmanın annesi okuryazar olmayan ya da ilkokul mezunu olan gençlere kıyasla topluma daha çok katkı sağlayacağını düşündükleri Tek yönlü varyans analizi-ANOVA ile belirlenmiştir. Diğer bir deyişle annesi ortaokul mezunu olan gönüllülerin _ yanıtlarının puan ortalamalarının ($\bar{x}=36.14$), annesi ilköğretim mezunu olan ($\bar{x}=34.66$) ve okuryazar olmayan ($\bar{x}=34.20$) gençlerin yanıtlarının puan ortalamalarından yüksek olduğu bulunmuştur (bkz.Tablo-5).

Diğer yandan babaları ilkokul mezunu ($\bar{x}=13.76$) olan gençler evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmanın ekip çalışmasına katkı sağlamadığını düşünmektedirler ($p<.05$). Ortalama puanlara bakıldığında babaları ortaokul ($\bar{x}=15.28$), lise ($\bar{x}=15.94$), yüksekokul ($\bar{x}=16.00$), üniversite ($\bar{x}=15.61$) mezunu olanlar ile okuryazar olmayan ($\bar{x}=15.20$) gençlerin yaşlı bakım hizmetlerinde gönüllü olmanın ekip çalışmasına hemen aynı düzeyde katkı sağladığını düşündükleri görülmektedir (bkz.Tablo-5).

Tablo-5 Annenin-babanın eğitim durumu ve ailedeki birey sayısına göre gençlerin yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmalarının yaşamlarına sağladığı katkıya ilişkin değerlendirmelerinin tek yönlü varyans analizi-ANOVA sonuçları

DEĞİŞKENLER	Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Sağladığı Katkıyı Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçekleri							
	Bkk		Eçk		Tk		Makp	
<i>Annenin öğrenim durumu (N: 109)</i>								
Okuryazar değil	34.20	6.01	14.48	2.84	12.04	2.54	16.40	2.08
İlkokul	34.66	5.03	14.61	2.90	12.39	2.46	16.45	2.25
Ortaokul	36.14	1.21	15.73	2.68	14.50	.86	16.59	2.42
Lise	35.82	2.70	16.29	2.42	13.24	1.99	17.12	2.87
Yüksekokul	34.50	2.12	15.00	2.83	12.50	2.12	16.00	1.41
Üniversite	33.00	7.84	15.20	3.42	12.80	2.39	16.20	2.17
F	.755		1.329		3.694		.279	
P	.58		.26		.00		.92	
<i>Babanın öğrenim durumu (N: 109)</i>								
Okuryazar değil	35.40	2.70	15.20	1.79	13.20	2.49	16.80	1.79
İlkokul	33.76	6.19	13.76	3.26	11.97	2.56	15.94	2.29
Ortaokul	35.89	1.49	15.28	2.72	13.44	1.89	16.33	2.17
Lise	35.50	4.12	15.94	2.40	13.14	2.29	17.14	2.52
Yüksekokul	35.50	1.91	16.00	1.83	14.25	.96	16.75	1.26
Üniversite	34.84	5.03	15.61	2.47	13.23	1.92	16.62	2.26
F	.710		2.495		1.768		.982	
P	.62		.04		.13		.43	
<i>Ailedeki birey sayısı (N: 109)</i>								
≤4	34.42	4.25	14.73	2.89	15.81	2.55	12.79	2.25
5-7	35.02	5.31	15.37	2.82	17.06	2.06	12.84	2.50
≥8	36.83	1.34	15.50	2.54	17.42	1.31	13.50	1.57
F	1.345		.755		4.820		.475	
P	.27		.47		.01		.62	

Bireyin kendisine katkı / Bkk, Ekip çalışmasına katkı / Eçk, Topluma katkı / Tk, Meslek alanına katkı ve profesyonellik / Makp

5. AİLEDEKİ BİREY SAYISINA GÖRE EVDE YAŞLI BAKIMI HİZMETLERİNDE GÖNÜLLÜ OLMANIN GENÇLERİN YAŞAMLARINA SAĞLADIĞI KATKI

Ailesinde 5 ya da 7 birey bulunan gençler ($\bar{x}=19.12$), ailesinde 8 ya da daha fazla ($\bar{x}=18.73$) ve 4 ya da daha az birey bulunan ($\bar{x}=18.36$) gençlere kıyasla yaşlı bakımı hizmetlerine gönüllü olarak katılmanın topluma daha çok katkı sağlayacağını düşünmektedirler. Bu bulgu istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p<.01$). (bkz.Tablo5).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Gençlerin evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmalarının yaşamlarına sağladığı katkıya ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymak amacı ile yürütülen bu araştırmada;

- ✓ Gençlerin büyük çoğunluğunun daha önce gönüllü bakım hizmetlerine katılmadıkları belirlenmiştir.
- ✓ Ancak gençler, gönüllü yaşlı bakımı hizmetinin yaşlı bireyler için çok önemli olduğuna ve bu hizmetin manevi değeri bulunduğu inanmaktadırlar. Ayrıca bu hizmet sayesinde, hizmet ettikleri yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunacaklarını da düşünmektedirler. Diğer yandan gönüllü yaşlı bakımı hizmetinin birey olarak gelişmelerine katkıda bulunacağını ve bu yaşlı bakımı sürecinde kendilerini yetiştirme fırsatı bularak birey olarak kendilerine katkı sağlayacaklarını belirtmektedirler.
- ✓ Gençler gönüllü yaşlı bakımı hizmetini bir ekip çalışması olarak algılamaktadırlar; bu hizmet nedeni ile proje ekibinin kendilerini önemseyeceğini ve bu süreçte mutlu olacaklarını düşünmektedirler.
- ✓ Gençler evde yaşlı bakımı hizmetine gönüllü olarak katılmanın kendi meslek alanlarının amaç ve felsefesini anlamaya katkı sağlayacağına inanmakta; bu hizmete gönüllü olarak katılmayı yeteneklerini kullanmak için bir fırsat olarak görmektedirler. Böylece gönüllü yaşlı bakımı hizmetine katılmanın meslek alanlarına ve profesyonelliğe katkı sağlayacağını belirtmektedirler.
- ✓ Gençler yaşlı bakımı hizmetini severek yapacakları bir sorumluluk olarak görmekte ve bu hizmet sayesinde diğer arkadaşlarına örnek olacaklarını düşünmektedirler. Yaşlı bakımı hizmetinin kendileri için önemli bir uygulama alanı olarak gören gençler, böylece topluma da katkı sağlama sorumluluğu taşımaktadırlar.
- ✓ Cinsiyet ve daha önce gönüllü bakım hizmetine katılma durumu gibi değişkenler gençlerin evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olmaları ve bu hizmetlere ilişkin değerlendirmeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymamaktadır.
- ✓ Annenin ve babanın öğrenim durumu; gençlerin, yaşlı bakımı hizmetlerine gönüllü olarak katılmalarının yaşamlarına sağladığı katkıyı değerlendirmeleri açısından etkilidir.
- ✓ Ailesinde 5-7 birey bulunan gençler evde yaşlı bakımı hizmetlerine gönüllü olarak katılmanın topluma daha çok katkı sağlayacağını düşünmektedirler.

Genel olarak, araştırmaya katılan gençlerin evde yalnız yaşayan yaşlıların bakım hizmetlerinde gönüllü olmalarının yaşamlarına katkı sağlayacağını düşündükleri görülmektedir. Bu nedenle evde yaşlı bakımı hizmetlerine katılmada gençlerin daha çok gönüllü olacakları olumlu tutum ve değerlendirmelerinden de anlaşılmaktadır.

Gönüllü gençlik hizmeti programları dünyada pek çok ülkede başarı ile uygulanmaktadır. Hatta pek çok yerde bu konuda geliştirilen yeni program ve politikalara özel ekonomik kaynak ayrılmaktadır. Ülkemizde gönüllü gençlik

hizmetlerinde sistemli bir yapı olmamakla birlikte; yürütülen çeşitli projelerin özellikle yaşlılara yönelik gönüllü hizmetlerin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına, “Sürdürülebilir Günlük Yaşam Destek Ağı”nın dinamik bir yapı kazanmasına katkı sağlaması beklenmektedir. Böylece yaşlı bakımı hizmetlerinde de gençlerin bir vatandaş olarak sorumluluk alması hedeflenmektedir. Bu araştırmada üniversite öğrenimine devam eden gençlerin daha önce bu tür bakım hizmetlerine hemen hemen hiç katılmadıkları saptanmıştır.

Hedefi daha çok gencin bakım hizmetine gönüllü olarak katılmasını sağlamak olan bu araştırmanın bulguları; gönüllü yaşlı bakımı hizmetlerine gençlerin genel olarak olumlu yaklaşıklarını ortaya koymaktadır. Cinsiyetin ve daha önce bu tür bakım hizmetine katılma deneyiminin; gençlerin evde yaşlı bakımı hizmetlerinde gönüllü olduklarında birey olarak kendilerine, ekip çalışmasına, topluma, meslek alanına ve profesyonelliğe katkı sağlaması açısından farklılık ortaya koymadığı bulunmuştur. Bunun kız ve erkek olmak üzere araştırmaya katılan gençlerin tümünün genel olarak yaşlı bakımı hizmetine ilişkin olumlu ve benzer yanıtlar vermelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Diğer yandan bu tür bakım hizmetine daha önce katılan gençlerin sayısının az olması ise bu katkının değerlendirilmesinde herhangi bir farklılık elde edilmemesine neden olmuştur.

Toplumun en temel ve dinamik birimi olan aile; toplumsal yaşamın devamlılığı açısından vazgeçilmez kurumdur. Özellikle toplumsal yaşamın gereklerini oluşturan kültürel mirasın çocuklara aktarıldığı yer olarak aile ortamı, çocuk ve gençler tarafından daha da genişletilerek yaşamın bütün aşamalarını ve süreçlerini kuşatıp yönetecek ve yönlendirecek değerler haline getirilen çok boyutlu bir mekândır. Aile bireyleri arasındaki ilişkiler, bireyin kendisine ve başkalarına güven duygusunun gelişmesini sağlar. Bu ilişkiler; sevmenin ve sevilmenin ne olduğunun öğrenildiği, öteki duygusunun geliştirilerek empatik becerilerin kazanıldığı süreçlerdir (Engin vd., 2009: 69). Bu kapsamda toplumda, genç kuşaklara “gönüllülük bilinci”nin kazandırılmasında ailelere de büyük sorumluluklar düştüğü bu araştırmanın bulguları ile de desteklenmiştir.

Bu araştırmada annesi ortaokul mezunu olan gönüllülerin, annesi diğer öğrenim durumunda olan gönüllülere kıyasla yaşlı bakımı hizmetine katılmanın daha çok topluma katkı sağlayacağına inandıkları görülmektedir. Bu durum annenin öğrenim durumu arttıkça, yaşlı bakımı hizmetinin olumlu değerlendirilmediğini ortaya koymaktadır. Aslında bu bulgu, küreselleşme sonucunda yaşanan ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler nedeni ile ortaya çıkan bireyselleşme etkisinde ortaya çıkmaktadır. Aile değerlerinin her geçen gün değiştiği günümüzde, bireyselleşmenin de etkisi ile ailelerin ve birey olarak gençlerin yalnızca kendi amaçları için mücadele ettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmada annenin öğrenim durumunun artması ile birlikte gönüllü yaşlı bakımına ilişkin olumlu değerlendirmelerin azalması bu açıdan dikkat çekicidir.

Araştırma kapsamına alınan gönüllü gençlerin ailelerindeki birey sayısının, yaşlı bakımına ilişkin değerlendirmelerini etkilediği belirlenmiştir. Özellikle

ailedeki birey sayısı arttıkça, gönüllü yaşlı bakımına ilişkin olumlu değerlendirmelerin artması; gönüllülerin ailelerinde yaşlı ya da bakıma muhtaç aile bireylerinin olma ihtimalini düşündürmektedir. Ailesinde böyle bir hizmete günlük yaşamın bir parçası olarak tanık olan ya da böyle bir hizmeti veren gençlerin gönüllü yaşlı bakımı hizmetinin çıktılarını olumlu olarak değerlendireceği anlaşılmaktadır.

Gönüllü gençlik hizmetleri; sivil ve toplumsal yaşama katılım, yaşam becerilerinin gelişmesi, riskli davranışların önlenmesi, farklı kültürlere uyum sağlama, eğitim kazanımlarının geliştirilmesi gibi gençlerin gelişmesine; yani bireyin kendisine katkı açısından önemlidir. Diğer yandan bu hizmetler toplumu güçlendirme, birlik ve güveni destekleyerek barış ortamına katkı sağlama, hastalıkları önleme, alt yapıyı güçlendirme, okur-yazarlık ve eğitim, çevreyi düzenleme gibi meslek alanına, ekip çalışmasına ve topluma katkısı açısından da değer taşımaktadır.

Yapılan çalışmalarda özellikle yaşlılara yönelik “gönüllülük” esasına dayalı, tutum ve algıları ölçen pek çok araştırma ve proje bulunmaktadır. Buna karşın yaşlılara yönelik hizmetler için gönüllülük kapsamında doğrudan “gençler”e yönelik hazırlanan araştırma ya da programların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Barton (1999: 2) tarafından yaşlılığa yönelik tutumları belirlemek amacıyla yürütülen çalışmada 36 yaşlı birey ve duygusal problemi olan, yaşları 14-17 yaş arasında değişen 9 genç erkek araştırma kapsamına alınmıştır. 9 genç iki ay süre ile kuşaklararası eğitim programına dahil edilmiştir. Verilen eğitim sonucunda gençlerin yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Hatta gençler böyle çalışmaların çok yararlı ve eğlenceli olabileceğini ifade etmişlerdir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise yaşlılara ve özellikle evde yalnız yaşayan yaşlı bireylere yönelik toplumsal temelli bakım hizmetleri kapsamında “üniversite gençliği”nin gönüllü hedef kitle olduğu araştırmalara rastlanmamaktadır. Ancak gençlerin yaşlılara yönelik hizmetlere ilişkin tutumlarını inceleyen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Salman (2001:303-304)’ın gençlerin yaşlı ve yaşlılığa yönelik tutumlarını incelediği çalışmada; genellikle erkeklerin yaşlıların konut, yerleşim yeri ile sağlık ve psikolojik sorunlarına ilişkin değerlendirmelerinin kızlara göre daha olumsuz olduğu; ancak yaşlıların ekonomik koşulları ve diğer bireysel konularda daha olumlu düşündükleri belirlenmiştir.

Bu araştırmaya katılan gönüllülerin hem kendi bilim alanlarına ilişkin bilgi birikimi sağlamaları ve hem de bunu bir “yaşam felsefesi” haline getirmeleri beklenmektedir. Ayrıca bu çalışma gençlerin evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik hizmetlere gönüllü olarak katılmalarını desteklemektedir. Gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik hizmetlere katılarak kendilerine, takım çalışmasına, topluma, meslek alanına ve bu alanda uzmanlaşmaya katkı sağlamak için okullarda “kuşaklararası iletişime yönelik eğitim programları” hazırlanmalıdır. Eğitim programının içeriği okulda yalnızca teorik bilgi vermeye yönelik olmamalıdır.

Böyle eğitim programlarının “duvarsız okul”a dayalı olarak yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir. Yani toplum içinde destek ve yardıma ihtiyaç duyan

alanlara genç bireylerin yönlendirilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlarla üniversitelerin işbirliği yaparak, gençlerin topluma katkı sağlamaları gerekmektedir. Böylece “gönüllü” olarak bakıma ihtiyaç duyan bireylere hizmet etme sorumluluğu ile gençlerin “aktif vatandaş” olmaları da desteklenmiş olacaktır (Kaplan, 2001:2).

KAYNAKLAR

- AOUN, Samar, Linda KRISTJANSON, David C. CURROW, Kim SKETT, Lynn OLDHAM ve Patsy YATES (2007), “Terminally-Ill People Living Alone without A Caregiver: An Australian National Scoping Study of Palliative Care Needs Australian National Scoping Study of Palliative Care Needs”, *Palliative Medicine*, 21/ 1; 29-34.
- BARTON, Heady (1999), “Effect of An Intergenerational Program on the Attitudes of Emotionally Disturbed Youth toward the Elderly”, *Educational Gerontology*, 25/ 7; 623-641.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2002), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik*, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum, 1. Baskı., Pegem A Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2006), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik*, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum, 6. Baskı., Pegem A Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- DAATLAND, Svein Olav (1997), “Family Solidarity, Popular Opinion, and the Elderly: Perspectives from Norway”, *Ageing International*, Vol 1; 51–62.
- DANIŞ, Mehmet Zafer (2008), “Community Based Care Understanding and Social Services: A Care Model Proposal from Turkey”, *Turkish Journal of Geriatrics*, 11/ 2; 94-105.
- REPUBLIC OF SOUTH AFRICA (2001), “National Guideline on Home-Based Care / Community-Based Care”, Internet Adresi; <http://www.doh.gov.za/docs/factsheets/guidelines/homecare/define.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2010.
- SALMAN, Meryem (2001), “Gençlerin Yaşlı ve Yaşlılığa Yönelik Tutumları Üzerinde Bir Araştırma”, Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği, Yenimahalle Belediyesi, *I. Ulusal Yaşlılık Kongresi*, 101-11 Ekim, Ankara.
- ENGİN, Ali Osman, M. Dursun KAYA, ve Erdoğan KARAŞAH (2009), “Geniş Aile Modelinden Çekirdek Aile Modeline Geçişte Kaybolan Dede ve Nine Figürlerinin Çocuğun Sosyal, Psikolojik ve Bilişsel Gelişimine Etkisi”, *V. Ulusal Yaşlılık Kongresi*, Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, 7-8 Mayıs 2009, Sivas.
- EUROPEAN COMMISSION (2009), “Questionnaire for A Consultation in View of A Possible Designation of 2012 as European Year for Active Ageing and Intergenerational Solidarity”, Internet Adresi;

eu.org/en/upload/WORKING%20GROUPS%202009/EN%20-%20EY2012%20r%C3%A9ponse%20COFACE.pdf, Erişim Tarihi: 01.03.2010.

KAPLAN, Matthew S. (2001), "School-Based Intergerational Programs", UNESCO Institute for Education, Hamburg.

SEDMAK, Marjan and Anne-Sophie PARENT, (2008), "Intergerational Solidarity for Cohesive and Sustainable Societies", *Slovenian Presidency Conference*, 28-29 April 2008, Slovenia.

TEXAS LONG TERM CARE INSTITUTE (2004), "Elder Questionnaire", Internet Adresi; http://ltc-institute.health.txstate.edu/common/articles/warmth-survey/contentParagraph/0/content_files/file5/ElderQuestionnaire9_05.pdf, p.1, Texas, Erişim Tarihi: 12.04.2009.

TUSEV (2005), "Türkiye'de ve Özel Sektörde Gönüllülük Araştırması", İnternet Adresi: <http://www.tusev.org.tr/userfiles/image/OGSDarastirma%2012%5B1%5D.05.pdf>, Erişim Tarihi: 02.04.2010.

WHO (2002), "Active Aging: A Policy Framework", Internet Adresi; http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf pp. 1-60, Madrid, Spain, Erişim Tarihi: 12.04.2010.